

ZATRUDNIANIE CUDZOZIEMCÓW

**Aspekty prawne,
pracownicze i podatkowe**

Paweł Majka, Małgorzata Rydzewska, Iwona Wieleba

ZATRUDNIANIE CUDZOZIEMCÓW

**Aspekty prawne,
pracownicze i podatkowe**

Paweł Majka, Małgorzata Rydzewska, Iwona Wieleba

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lipca 2022 r.

Recenzent

Dr hab. Jacek Wantoch-Rekowski, prof. UMK

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne

Violet Design

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-861-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wstęp	17
Rozdział I	
Zagadnienia ogólne	19
1. Źródła prawa regulującego zatrudnianie cudzoziemców na terytorium RP	19
2. Pojęcie „cudzoziemca”	21
3. Pojęcie „wykonywania pracy”	23
4. Postępowania administracyjne związane z uzyskaniem prawa do legalnego pobytu na terytorium RP	24
4.1. Postępowania administracyjne prowadzone na podstawie ustawy z 13.06.2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	28
4.1.1. Postępowanie administracyjne w sprawie udzielania ochrony międzynarodowej	29
4.1.2. Postępowanie administracyjne w sprawie udzielenia ochrony czasowej	35
4.1.3. Postępowanie administracyjne w sprawie uzyskania statusu azylanta	35
4.2. Postępowanie administracyjne w sprawie przyznania Karty Polaka, regulowane w ustawie z 7.09.2007 r. o Karcie Polaka	36
4.3. Postępowania administracyjne prowadzone na podstawie ustawy z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach	38
4.3.1. Postępowanie administracyjne dotyczące odmowy wjazdu na teren RP	44
4.3.2. Postępowanie administracyjne w sprawie wydania wizy	46
4.3.3. Postępowanie administracyjne w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy	51
4.3.4. Postępowanie administracyjne w sprawie zezwolenia na pobyt stały	58

4.3.5. Postępowanie administracyjne w sprawie zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE.....	60
4.3.6. Postępowania administracyjne związane z kontrolą legalności pobytu cudzoziemców na terytorium RP	61
4.3.7. Postępowania administracyjne związane z wydawaniem dokumentów cudzoziemcom.....	63

Rozdział II

Podstawy prawne dopuszczenia do zatrudnienia cudzoziemca w Polsce.....	65
1. Ogólne informacje na temat zatrudniania cudzoziemców na terytorium RP.....	65
2. Dokumenty potwierdzające legalność pobytu cudzoziemca na terytorium RP i inne dokumenty wydawane cudzoziemcom	68
3. Przypadki, w których wymagane jest uzyskanie zezwolenia na pracę.....	76
3.1. Rodzaj pracy wymagającej zezwolenia.....	76
3.2. Rodzaje podstaw legalizacji pobytu na terenie RP umożliwiających podjęcie pracy	77
3.2.1. Wizy.....	78
3.2.2. Ruch bezwizowy	81
3.2.3. Zezwolenie na pobyt czasowy.....	83
4. Przypadki, w których powierzenie wykonania pracy cudzoziemcowi na terytorium RP jest dopuszczalne bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę.....	87
4.1. Brak konieczności posiadania zezwolenia na pracę na podstawie przepisu art. 87 ust. 1 pkt 1–11a u.p.z.....	88
4.1.1. Posiadanie statusu uchodźcy	88
4.1.2. Uzyskanie ochrony uzupełniającej	89
4.1.3. Uzyskanie zezwolenia na pobyt stały	90
4.1.4. Uzyskanie zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego UE.....	91
4.1.5. Uzyskanie zgody na pobyt ze względów humanitarnych.....	91
4.1.6. Uzyskanie zgody na pobyt tolerowany w RP.....	92
4.1.7. Uzyskanie ochrony czasowej w RP	92
4.1.8. Przebywanie na terytorium RP w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej pracownika kadry kierowniczej, specjalisty lub pracownika odbywającego staż w ramach przeniesienia wewnątrz przedsiębiorstwa	93
4.1.9. Przebywanie na terytorium RP w związku z korzystaniem z mobilności krótkoterminowej naukowca.....	93
4.1.10. Przebywanie na terytorium RP w związku z korzystaniem z mobilności studenta.....	94

4.2. Brak wymogu posiadania zezwolenia na pracę na podstawie przepisu art. 87 ust. 2 i 3 u.p.z.	94
4.3. Przypadki wykonywania pracy na terytorium RP bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, wynikające z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 21.04.2015 r. w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania cudzoziemcowi na terytorium RP jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę.....	95
5. Regulacje dotyczące obywateli Ukrainy	100
5.1. Sytuacja prawna obywateli Ukrainy w okresie sprzed 24.02.2022 r.	100
5.1.1. Ułatwienia w legalizacji pobytu na terytorium RP	100
5.1.2. Ułatwienia w procedurze związanej z uzyskaniem zezwolenia na pracę	102
5.2. Sytuacja prawna obywateli Ukrainy po 24.02.2022 r.	103
5.2.1. Zakres podmiotowy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa....	105
5.2.2. Dokumenty, na podstawie których obywatele Ukrainy mogą wjeżdżać do Polski.....	106
5.2.3. Legalność pobytu obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 2 ust. 1 i 2 u.p.o.u. na terytorium RP	107
5.2.4. Rejestr PESEL	109
5.2.5. Zatrudnienie.....	111

Rozdział III

Postępowania administracyjne w sprawie udzielenia zezwoleń na pracę i wpisu oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi.....	115
1. Postępowania administracyjne w sprawie udzielenia zezwoleń na pobyt czasowy i pracę na podstawie ustawy o cudzoziemcach	117
1.1. Rodzaje zezwoleń oraz przesłanki ich uzyskania.....	117
1.1.1. Rodzaje zezwoleń ze względu na cel w jakim są wydawane	118
1.1.2. Przesłanki do uzyskania zezwoleń.....	120
1.2. Postępowanie administracyjne w sprawie wydania zezwolenia na pobyt czasowy i pracę.....	124
1.2.1. Organ właściwy.....	124
1.2.2. Wnioskodawca, wniosek, dokumenty załączane do wniosku	124
1.2.3. Odmowa wszczęcia postępowania	127
1.2.4. Postępowanie dowodowe.....	128
1.2.5. Decyzja	129
1.3. Instytucja milczącego załatwienia sprawy w ustawie o cudzoziemcach	132

2. Postępowania administracyjne w sprawie udzielenia zezwolenia na pracę na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia oraz w sprawie wpisu oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi.....	134
2.1. Zależność pomiędzy jednolitymi zezwoleniami na pracę a zezwoleniami na pracę wydawanymi na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia.....	135
2.2. Ubiegania się o zezwolenie na pracę sezonową.....	136
2.3. Warunki uzyskania zezwolenia na pracę.....	137
2.4. Postępowanie w sprawie wydania zezwolenia.....	144
2.4.1. Organ właściwy.....	145
2.4.2. Wnioskodawca, wniosek, dokumenty załączane do wniosku....	146
2.4.3. Postępowanie dowodowe.....	149
2.4.4. Decyzja.....	150
2.5. Oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi....	155
2.5.1. Charakter prawny oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi.....	155
2.5.2. Organ właściwy.....	161
2.5.3. Wnioskodawca, elementy oświadczenia.....	161
2.5.4. Postępowanie dowodowe.....	161
2.5.5. Termin na dokonanie wpisu do ewidencji.....	162
2.5.6. Decyzja o odmowie wpisu oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi do ewidencji.....	163
2.5.7. Opłaty za wpis oświadczenia.....	164

Rozdział IV

Regulacje z zakresu prawa pracy dotyczące zatrudnienia cudzoziemców.....	165
1. Wprowadzenie.....	165
1.1. Podmiot powierzający wykonywanie pracy.....	165
1.2. Poszukujący pracy.....	167
1.3. Pracownik odbywający staż.....	169
1.4. Specjalista.....	170
1.5. Pracodawca.....	171
1.6. Pracodawca macierzysty.....	173
1.7. Pracodawca użytkownik.....	174
2. Wykonywanie pracy przez cudzoziemca, wykonywanie pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji, inna praca zarobkowa.....	175
3. Zawody, w przypadku których wiedzę, umiejętności i kompetencje poświadczone liczbą wymaganych lat odpowiedniego doświadczenia zawodowego uznaje się do celów stosowania niebieskiej karty UE za równoważne z wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami poświadczonymi kwalifikacjami uzyskanymi w ramach kształcenia na poziomie wyższym.....	178

4. Określenie istotnych warunków zatrudnienia w oświadczeniu, wniosku o zezwolenie na pracę.....	180
5. Obowiązki i uprawnienia pracodawcy zatrudniającego cudzoziemca	193
5.1. Obowiązki dotyczące umowy z cudzoziemcem	193
5.2. Obowiązki informacyjne w stosunku do cudzoziemca	195
5.3. Obowiązki informacyjne w stosunku do wojewody.....	197
5.4. Obowiązek uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne i konsekwencje ich nieuiszczenia	197
6. Koszty pracy.....	203
7. Uprawnienia i obowiązki pracownika cudzoziemca	205
7.1. Uprawnienie do informacji.....	205
7.2. Uprawnienie do pouczenia w sprawach zobowiązania cudzoziemca do powrotu, o roszczeniach przeciwko podmiotowi powierzającemu wykonywanie pracy w związku z zaległym wynagrodzeniem	206
8. Uzyskanie statusu bezrobotnego przez cudzoziemca	207

Rozdział V

Zmiany warunków zatrudnienia oraz cofanie, przedłużanie, wygaśnięcie, uchylanie zezwoleń na pracę	213
1. Zmiany podmiotowe i przedmiotowe warunków zatrudnienia i ich wpływ na wydane zezwolenia i złożone oświadczenia o powierzeniu pracy cudzoziemcowi.....	213
1.1. Zmiany niewymagające wydania nowego zezwolenia na pracę czy wpisu nowego oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi	213
1.1.1. Zmiany niewymagające wydania nowego zezwolenia na pracę na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia	213
1.1.2. Zmiany niewymagające wydania nowego zezwolenia lub niewymagające zmiany zezwolenia na pracę na podstawie ustawy o cudzoziemcach	215
1.1.3. Zmiany niewymagające wpisu nowego oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi.....	216
1.2. Przypadki wymagające zmiany lub wydania nowego zezwolenia	216
2. Przedłużenie zezwolenia na pracę	219
2.1. Wydanie kolejnego zezwolenia na pobyt czasowy i pracę	219
2.2. Przedłużenie zezwolenia na pracę wydanego na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia	221
3. Legalność pracy po upływie okresu ważności oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi	223
4. Cofnięcie zezwolenia	224
5. Uchylenie zezwolenia.....	226
6. Wygaśnięcie zezwolenia	228

6.1. Wygaśnięcie zezwolenia na pobyt czasowy i pracę na podstawie ustawy o cudzoziemcach.....	228
6.2. Wygaśnięcie zezwolenia na podstawie ustawy o promocji zatrudnienia	228

Rozdział VI

Kontrola legalności zatrudnienia cudzoziemców.....	229
1. Pojęcie nielegalnej pracy zarobkowej cudzoziemca	229
2. Organy kontroli	230

Rozdział VII

Regulacje wprowadzone w związku ze stanem epidemii COVID-19 oraz wynikające z ustawy z 17.12.2021 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw	239

Rozdział VIII

Opodatkowanie dochodów pracowników – cudzoziemców ze stosunku pracy	245
1. Ogólne zasady opodatkowania dochodów uzyskanych ze stosunku pracy	245
1.1. Pojęcie przychodu, kosztów uzyskania przychodu i dochodu ze stosunku pracy	245
1.1.1. Pojęcie przychodu ze stosunku pracy	245
1.1.2. Pracownicze koszty uzyskania przychodu	248
1.2. Stawka podatkowa i sposób opodatkowania.....	250
1.3. Wybrane preferencje w zakresie opodatkowania dochodów pracowników	252
1.3.1. Zagadnienia ogólne	252
1.3.2. Ulga dla młodych.....	254
1.3.3. Ulga na powrót.....	256
1.3.4. Ulga dla rodzin wielodzietnych.....	258
1.3.5. Ulga dla pracujących seniorów	260
1.4. Zwolnienie przychodów pracownika uzyskanych z tytułu nielegalnego zatrudnienia oraz skutki dla pracodawcy.....	261
1.5. Zasady opodatkowania dochodu pracownika – cudzoziemca	263
2. Podwójne opodatkowanie dochodów z tytułu stosunku pracy i jego unikanie	264
2.1. Rodzaje podwójnego opodatkowania	264
2.2. Problem podwójnego opodatkowania dochodów osób fizycznych	265
2.3. Charakter umów o unikaniu podwójnego opodatkowania	269
2.4. Opodatkowanie dochodu ze stosunku pracy według Modelu Konwencji OECD	271

2.5. Opodatkowanie dochodu ze stosunku pracy według Modelu Konwencji ONZ	276
2.6. Znaczenie pozostałych wzorców konwencji dotyczących unikania podwójnego opodatkowania	277
3. Zasady opodatkowania dochodu ze stosunku pracy przewidziane w umowie polsko-ukraińskiej	278
4. Opodatkowanie dochodów pracowniczych obywatela Ukrainy zatrudnionego w Polsce przez polskiego pracodawcę	281
4.1. Opodatkowanie dochodów pracowniczych obywatela Ukrainy będącego rezydentem	281
4.2. Opodatkowanie dochodów pracowniczych obywatela Ukrainy będącego nierezydentem	284
Podsumowanie	285
Bibliografia	289

Możliwość uzyskania przez obywateli Ukrainy zezwolenia na pracę bez konieczności uzyskania informacji, o której mowa w art. 88c ust. 1 pkt 2 u.p.z., przewidziano również w wypadku ubiegania się o zezwolenie na pracę sezonową (na podstawie § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 8.12.2017 r. w sprawie państw, do których obywatele stosuje się niektóre przepisy dotyczące zezwolenia na pracę sezonową oraz przepisy dotyczące oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi¹⁰⁷). Procedura ta obejmuje wpis wniosku o wydanie zezwolenia na pracę sezonową do ewidencji wniosków w sprawie pracy sezonowej na podstawie art. 88q u.p.z.

W stosunku do obywateli Ukrainy wprowadzona została w końcu uproszczona w stosunku do zezwolenia na pracę forma uzyskania możliwości legalnego zatrudnienia na terytorium RP, tj. na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi wpisanego do ewidencji oświadczeń (na podstawie § 1 pkt 2 r.s.p.o.).

5.2. Sytuacja prawna obywateli Ukrainy po 24.02.2022 r.

Dodatkowe ułatwienia dla obywateli Ukrainy w zakresie legalizacji pobytu, jak i legalizacji pracy na terytorium RP¹⁰⁸ wprowadziła ustawa z 12.03.2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Niezależnie od tego, obowiązuje decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z 4.03.2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony¹⁰⁹. Obywatel Ukrainy w zależności od tego, czy spełnia przesłanki wskazane w art. 1 ust. 1 i 2 u.p.o.u., może skorzystać z uprawnień wynikających z tej ustawy (jeśli je spełnia), lub też może skorzystać z ochrony czasowej na ogólnych zasadach przewidzianych w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP (jeśli np. nie spełnia przesłanek z art. 1 ust. 1 i 2 u.p.o.u. lub też spełnia, ale nie chce z niej skorzystać).

W zakresie ułatwień związanych z uzyskaniem legalności pobytu obywatela Ukrainy na terytorium RP specustawa wyłącza stosowanie jej przepisu art. 2 ust. 1 i 2 w stosunku

¹⁰⁷ Dz.U. z 2017 r. poz. 2349. Poza obywatelami Ukrainy, regulacji tej podlegają też obywatele Republiki Armenii, Republiki Białorusi, Republiki Gruzji, Republiki Mołdawii, Federacji Rosyjskiej.

¹⁰⁸ Zob. P. Ziółkowski, *W jaki sposób zatrudnić i rozliczyć obywatela Ukrainy...*, LEX 2022. Autor wskazuje, że aby rozliczyć cudzoziemca, należy sprawdzić legalność pobytu w Polsce, zalegalizować jego pracę. Legalizacja pobytu może nastąpić poprzez otrzymanie: wizy krajowej, wizy Schengen, zezwolenia na pobyt, ruchu bezwizowego, a od momentu wejścia w życie specustawy potwierdzeniem legalności pobytu będzie też zarejestrowanie przez Straż Graniczną. Legalizacja pracy może nastąpić poprzez uzyskanie zezwolenia na pracę, zezwolenia na pobyt i pracę, zezwolenia na pracę sezonową, oświadczenia o zamiarze zatrudnienia, a od wejścia w życie specustawy praca będzie legalna w wypadku, gdy pracodawca zgłosi zatrudnienie w ciągu 7 dni poprzez stronę praca.gov.pl. Zob. też P. Ziółkowski, *Jak zatrudnić pomoc domową z Ukrainy?* QA 1799230, LEX 2020.

¹⁰⁹ Dz.Urz. UE L 71, s. 1.

do tych obywateli Ukrainy, którzy posiadają stały pobyt, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE, zezwolenia na pobyt czasowy, status uchodźcy, korzystają z ochrony uzupełniającej, posiadają zgodę na pobyt tolerowany oraz zgodę na pobyt ze względów humanitarnych. Wyłączenie to wynika z art. 2 ust. 3 pkt 1 u.p.o.u. i spowodowane jest tym, że wskazane w nim statusy stanowią samodzielne podstawy legalizacji pobytu w RP. Przepis art. 2 ust. 3 pkt 2 w zw. z ust. 5 u.p.o.u. daje możliwość wycofania przez obywatela Ukrainy wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a także deklaracji zamiaru złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej w RP na podstawie art. 28 ust. 1 lub art. 61 ust. 1 u.u.c.o., z uwagi na to, że ich wniesienie wyłącza możliwość legalizacji pobytu na podstawie art. 2 ust. 1 czy ust. 2 u.p.o.u., co nie zawsze jest korzystne dla tych obywateli Ukrainy. T. Kołodziej w wypadku obywateli Ukrainy, którzy po 23.02.2022 r. przekroczyli granicę polsko-ukraińską, zaleca skorzystanie nie z procedury ochrony międzynarodowej, lecz z procedury „specustawy”, która pozwala na korzystanie z szeregu praw na równi z obywatelami polskimi przez okres 18 miesięcy¹¹⁰.

Z przepisu art. 2 ust. 6 u.p.o.u. wynika, że chociaż przepis ten nakazuje obywateli Ukrainy wskazanych w art. 1 ust. 1 i 2 u.p.o.u. uznać za osoby korzystające w RP z ochrony czasowej w rozumieniu art. 106 ust. 1 u.u.c.o., to jednak w art. 2 ust. 8 u.p.o.u. do ich ochrony wyłącza stosowanie przepisów rozdziału 3 działu III u.u.c.o., dotyczącego ochrony czasowej (regulujących np. kwestie odmowy udzielenia ochrony, kwestie wydania wiz, czy zaświadczenia potwierdzającego ochronę czasową, opieki medycznej, zakwaterowania, wyżywienia, wykonywania pracy i działalności gospodarczej, opieki nad małoletnim). Przepisy specustawy wprowadzają bowiem własne regulacje w tym zakresie (co wynika z art. 2 ust. 7 u.p.o.u.). Do tych osób wyłączono też stosowanie art. 87 ust. 1 pkt 6 u.p.z. (co wynika z art. 2 ust. 8 u.p.o.u.).

Wskazać należy też, że na mocy art. 106 ust. 4 u.u.c.o. przepisy rozdziału 3 „o ochronie czasowej cudzoziemców” mają zastosowanie w zakresie nieuregulowanym odrębnymi przepisami, które określają kategorie osób korzystających w RP z ochrony czasowej. Należy mieć przy tym na względzie, że jak wskazuje art. 107 ust. 1 u.u.c.o. ochrony czasowej udziela się na podstawie i w granicach określonych w decyzji Rady Unii Europejskiej, przez okres określony każdorazowo w tej decyzji.

Zauważyć należy, że ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy zawiera w swej treści odeślania do stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego, np. art. 2 ust. 1 u.p.o.u. wskazuje, że „do określenia okresu pobytu uznawanego za legalny stosuje się art. 57 § 3 k.p.a.”. Zawiera też wyłączenia w stosowaniu przepisów tego Kodeksu, np. art. 26 ust. 4ba u.p.o.u. nakazuje w zakresie, o którym mowa w ust. 4b tego przepisu, do starosty lub upoważnionego przez niego pracownika jednostki organizacyjnej powiatu wyłączyć stosowanie art. 24 i art. 25 k.p.a. Innym przykładem wyłączenia jest art. 12a

¹¹⁰ T. Kołodziej, *Ubieganie się o udzielenie ochrony...*, LEX 2022, Podsumowanie...

ust. 6 u.p.o.u., na mocy którego do wskazanych w tym przepisie opinii nie stosuje się przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

W dniu 4.03.2022 r. wydana została wskazana wyżej decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy. Przepis art. 1 tej decyzji stwierdził istnienie masowego napływu do Unii wysiedleńców, którzy musieli opuścić Ukrainę w wyniku konfliktu zbrojnego. W przepisie art. 2 tej decyzji wskazano osoby, do których ma zastosowanie tymczasowa ochrona, która dotyczyć ma nie tylko obywateli Ukrainy zamieszkałych na terenie Ukrainy przed dniem 24.02.2022 r. i ich rodzin, ale również bezpieczeństwa lub obywateli państw trzecich, innych niż Ukraina, którzy przed dniem 24.02.2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej w Ukrainie oraz członków ich rodzin. W motywie 21 decyzji stwierdzono, że zgodnie z dyrektywą 2001/55/WE czas trwania tymczasowej ochrony powinien początkowo wynosić 1 rok. Jeśli ochrona nie zostanie zakończona zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. b dyrektywy 2001/55/WE, okres ten powinien być przedłużony automatycznie o kolejne okresy 6-miesięczne przez czas nie dłuższy niż jeden rok. Komisja będzie stale monitorować i analizować sytuację. Komisja może w każdej chwili zaproponować Radzie zakończenie tymczasowej ochrony w związku z faktem, że sytuacja na Ukrainie pozwala na bezpieczny i trwały powrót osób, którym przyznano tymczasową ochronę, lub przedłużenie tymczasowej ochrony maksymalnie do jednego roku.

5.2.1. Zakres podmiotowy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa

Początkowo specustawa miała zastosowanie do obywateli Ukrainy, którzy przybyli do Polski „bezpośrednio” z terytorium Ukrainy. Bezpośredni wjazd do Polski oznaczał przekroczenie granicy polsko-ukraińskiej z pominięciem krajów trzecich, tj. np. nie dotyczył obywateli Ukrainy, których trasa podróży do Polski przebiegała np. przez Węgry i Słowację. Jednak warunek ten został zniesiony z mocą od 24.02.2022 r.¹¹¹ ustawą z 23.03.2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹¹². W efekcie tej zmiany specustawie podlegają wszyscy obywatele Ukrainy, którzy znajdują się w Polsce w związku z wojną w tym kraju, bez względu na trasę podróży, która prowadziła do Polski¹¹³.

Z uprawnień wynikających ze specustawy skorzystać mogą obywatele Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, oraz obywatele Ukrainy posiadający Kartę

¹¹¹ M. Kacprzyk, *Uprozczone zasady zatrudniania cudzoziemców z Ukrainy*, LEX 2022, teza 1.

¹¹² Dz.U. z 2022 r. poz. 682.

¹¹³ M. Kacprzyk, *Uprozczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 1.

Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu tych działań wojennych przybyli na terytorium RP, przy czym przez „obywatela Ukrainy” rozumieć należy nieposiadającego obywatelstwa ukraińskiego małżonka obywatela Ukrainy, o ile przybył on na terytorium RP z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa i nie jest obywatelem polskim. „Przybycie na terytorium RP” musi więc nastąpić „w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy”.

5.2.2. Dokumenty, na podstawie których obywatele Ukrainy mogą wjeżdżać do Polski

Obywatele Ukrainy mogą przekraczać granicę RP na podstawie paszportu biometrycznego (w takim wypadku ich wjazd następuje w związku z ruchem bezwizowym), na podstawie zgody na wjazd na terytorium RP ze szczególnych względów (art. 32 u.c.), którą wydaje komendant placówki Straży Granicznej po uzyskaniu zgody Komendanta Głównego Straży Granicznej (daje prawo pobytu na okres do 15 dni), wiz, zezwoleń czasowych¹¹⁴, zezwoleń na pobyt stały, które obywatel Ukrainy nabył przed 24.02.2022 r. Jak wskazuje A. Sukiennik zgoda na wjazd ze szczególnych względów wydawana jest np. w sytuacji, gdy osoby nie posiadają żadnych dokumentów, mogą one następnie zalegalizować swój pobyt na zasadach specustawy. Komendant Straży Granicznej prowadzi rejestr osób wjeżdżających do Polski, w którym dokonuje wpisu w momencie przekroczenia granicy lub też po złożeniu wniosku o nadanie PESEL¹¹⁵. A. Sukiennik wskazuje ponadto, że obecnie wjazd do Polski nie wymaga posiadania wizy ani ważnego paszportu. Zaleca ona zabranie jakiegokolwiek dokumentu potwierdzającego tożsamość (w tym nieaktualnego)¹¹⁶.

Rejestracja wjazdu do RP obywatela Ukrainy, o którym mowa w art. 1 ust. 1 u.p.o.u., może też nastąpić później, jeśli wjazd ten nie został zarejestrowany przez komendanta placówki Straży Granicznej podczas kontroli granicznej, jednak „nie później niż 60 dni od dnia wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”. Taka późniejsza rejestracja dokonywana jest na wniosek cudzoziemca, i dokonuje jej Komendant Główny Straży Granicznej (art. 3 ust. 1 i 2 u.p.o.u.). W praktyce wskazuje się, że rejestracja w urzędzie gminy nie jest warunkiem legalności pobytu w Polsce. Jednak bez jej dokonania niektórzy cudzoziemcy mogą mieć trudności z potwierdzeniem swojego statusu w Polsce, w tym legalności pobytu¹¹⁷.

¹¹⁴ Na ten temat zob. też P. Ziółkowski, *W jaki sposób zatrudnić i rozliczyć obywatela Ukrainy...*, LEX 2022.

¹¹⁵ A. Sukiennik, *Regulacje dotyczące wjazdu i pobytu obywateli Ukrainy w Polsce – aspekty praktyczne*, LEX 2022, 2.1. *Przekroczenie granicy*.

¹¹⁶ A. Sukiennik, *Regulacje dotyczące wjazdu i pobytu...*, LEX 2022, 2.1. *Przekroczenie granicy*.

¹¹⁷ M. Kacprzyk, *Uproszczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 2.

Przepis art. 3 ust. 3 i 4 u.p.o.u. określa, jakie dane są wpisywane do rejestru obywateli Ukrainy, którzy przybyli do RP w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy oraz którzy złożyli wniosek o zarejestrowanie pobytu na terytorium RP przez Komendanta Straży Granicznej. Należą do nich np.: rodzaj dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy, jeżeli występuje, serię i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy, jeżeli występuje, unikalny numer w rejestrze, numer PESEL – jeżeli został nadany przez organy gminy (w trybie art. 4 u.p.o.u.), datę dokonania i zmiany wpisu do rejestru; informację o dacie przekroczenia granicy, złożenia wniosku, o którym mowa w art. 4 ust. 1; informację o dacie końcowej okresu pobytu na terytorium RP uznawanego za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 u.p.o.u. Obywatel Ukrainy, którego wjazd do RP nastąpił na podstawie art. 32 ust. 1 u.c. w okresie do dnia wskazanego w art. 2 ust. 4 u.p.o.u., wpisywany jest do rejestru wskazanego w art. 428 ust. 1 pkt 1 lit. a u.c. prowadzonego przez Komendanta Głównego Straży Granicznej. Wpisu tego dokonuje się w terminie 30 dni od dnia, w którym zezwolono obywatelowi Ukrainy na wjazd (art. 43 u.p.o.u.). Od momentu wejścia w życie specustawy potwierdzeniem legalnego pobytu będzie także zarejestrowanie przez Straż Graniczną¹¹⁸.

Wydaje się, że w związku z wyłączeniem w art. 2 ust. 8 u.p.o.u. stosowania przepisów rozdziału 3 działu III u.u.c.o. dotyczącego ochrony czasowej – cudzoziemcom nie będzie przysługiwała możliwość wystąpienia z wnioskiem o wydanie zaświadczenia, o którym mowa w art. 110 ust. 5 u.u.c.o.

5.2.3. Legalność pobytu obywateli Ukrainy, o których mowa w art. 2 ust. 1 i 2 u.p.o.u. na terytorium RP

Pobyt obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP w warunkach określonych w art. 1 ust. 1 i 2 u.p.o.u., jest legalny w okresie 18 miesięcy liczonych od 24.02.2022 r., gdy spełnione zostaną następujące warunki: przybyli do RP w okresie od 24.02.2022 r. do dnia wskazanego w przepisach wydanych na podstawie art. 2 ust. 4 u.p.o.u. (przez „przybycie” obywatela Ukrainy posiadającego Kartę Polaka, a także członków najbliższej rodziny rozumie się „opuszczenie Ukrainy”, a następnie „przybycie legalnie na terytorium RP”, przez „przybycie” obywatela Ukrainy nieposiadającego Karty Polaka rozumie się „wjazd legalny do RP”), zadeklarują oni zamiar pozostawania na terytorium RP. Obywatel Ukrainy, który zalegalizował swój pobyt na terytorium RP na powyższej podstawie prawnej, nie może wyjechać z terytorium RP na okres dłuższy niż 1 miesiąc (art. 11 ust. 2 u.p.o.u.). Do określenia okresu pobytu uznawanego za legalny stosuje się

¹¹⁸ P. Ziółkowski, *W jaki sposób zatrudnić i rozliczyć obywatela Ukrainy...*, LEX 2022. W uzasadnieniu ustawy z 8.04.2022 r. nowelizującej specustawę podkreślono, że legalność pobytu obywateli Ukrainy w okresie 18 miesięcy nie będzie potwierdzona żadnym dokumentem pobytowym – zezwoleniem na pobyt, kartą pobytu.

art. 57 § 3 k.p.a. Zasadę legalności pobytu określoną w art. 2 ust. 1 i 2 u.p.o.u. wyłączono w stosunku do obywateli Ukrainy, wskazanych w ust. 3.

Z mocy art. 11 ust. 1 u.p.o.u. uprawnienie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 u.p.o.u. (tj. do legalnego pobytu przez okres 18 miesięcy począwszy od 24.02.2022 r.), jest niezależne od innych uprawnień do wjazdu i pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z przepisów prawa. Nabycie uprawnienia do legalnego pobytu na terytorium RP przez obywateli Ukrainy na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 u.p.o.u. skutkuje tym, że obywatel ten nie musi ubiegać się o wizę, czy też inny dokument pobytowy (jak np. zezwolenie czasowe, czy stałe na pobyt) przez okres 18 miesięcy liczonych od 24.02.2022 r. W wypadku ruchu bezwizowego, obywatel Ukrainy nie będzie musiał występować o wizę po upływie 90 dni, gdyż po tym czasie legalność jego pobytu będzie wynikała z art. 2 ust. 1 i 2 u.p.o.u.

Przepis art. 42 u.p.o.u. wprowadził automatyczne (z mocy prawa) przedłużenie okresów legalnego pobytu obywateli Ukrainy na terytorium RP zalegalizowanych jeszcze przed 24.02.2022 r., w sytuacji, w której koniec legalnego pobytu przypadłby po 24.02.2022 r. Dotyczy to: pobytu na podstawie wizy krajowej (okres pobytu na tej podstawie i okres jej ważności przedłużają się do 31.12.2022 r., nie umieszcza się w dokumencie podróży obywatela Ukrainy nowej naklejki wizowej). Mankamentem tego przedłużenia jest to, że w okresie przedłużenia wiza ta nie uprawnia do przekroczenia granicy z wyjątkiem wskazanym w art. 42 ust. 4 u.p.o.u. (co wynika z art. 42 ust. 3 u.p.o.u.).

Przepis art. 42 u.p.o.u. dotyczy też pobytu na podstawie wizy Schengen wydanej przez organ polski (legalność pobytu na jej podstawie wydłuża się o 18 miesięcy), pobytu na podstawie wizy wydanej przez inne państwo obszaru Schengen (legalność pobytu na jej podstawie wydłuża się o 18 miesięcy), pobytu na podstawie dokumentu pobytowego, o którym mowa w art. 1 ust. 2 lit. a rozporządzenia 1030/2002 (legalność pobytu na jej podstawie wydłuża się o 18 miesięcy), pobytu na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy (okres jego ważności przedłuża się z mocy prawa do 31.12.2022 r.).

Przedłuża się też z mocy prawa termin do opuszczenia przez obywatela Ukrainy RP na podstawie art. 299 ust. 6 u.c. o 18 miesięcy oraz przedłuża się z mocy prawa termin do dobrowolnego powrotu na podstawie art. 315 ust. 1 u.c. o 18 miesięcy. Przedłużeniu ulega też pobyt obywatela Ukrainy w ramach ruchu bezwizowego rozpoczęty przed 24.02.2022 r. o 18 miesięcy (pobyt w ramach tego ruchu normalnie uprawnia do 90 dni pobytu) oraz pobyt obywatela Ukrainy, którego wjazd do RP nastąpił na podstawie art. 32 ust. 1 u.c., o 18 miesięcy (wjazd na tej podstawie normalnie uprawnia do 15 dni pobytu), co wynika z art. 44 u.p.o.u.

Ustawa przedłuża z mocy prawa ważność dokumentów pobytowych obywateli Ukrainy wydanych przed 24.02.2022 r., których ważność upływałaby od 24.02.2022 r., o 18

miesiący. Dotyczy to takich dokumentów jak: karta pobytu, polski dokument tożsamości obywatela Ukrainy, dokument „zgoda na pobyt tolerowany”. Mankamentem tego przedłużenia w wypadku karty pobytu jest to, że w okresie przedłużenia nie uprawnia do przekroczenia granicy. Nie stanowi to jednak podstawy do wydania lub wymiany tych dokumentów.

Przepis art. 38 u.p.o.u. wprowadził uproszczoną procedurę wydawania zezwoleń na pobyt czasowy w stosunku do obywateli Ukrainy, których pobyt jest lub był uznany na legalny na podstawie art. 2 ust. 1 u.p.o.u. Regulacje zawarte w tym przepisie to regulacje szczególne do tych zawartych w dziale V rozdziale 1 u.c. regulujących zezwolenia na pobyt czasowy. Jednocześnie w specustawie wskazano, że w zakresie w niej nieuregulowanym do wydanych w art. 38 ust. 1 u.p.o.u. zezwoleń na pobyt czasowy stosuje się ustawę o cudzoziemcach. Zezwolenie na pobyt czasowy na podstawie art. 38 ust. 1 u.p.o.u. wydaje się jednorazowo na okres 3 lat, na wniosek obywatela Ukrainy, złożony w okresie „nie wcześniejszym niż po upływie 9 miesięcy od dnia wjazdu, o którym mowa w art. 2 ust. 1 u.p.o.u., i nie późniejszym niż w okresie 18 miesięcy od dnia 24.02.2022 r.”. Przepis ten reguluje przypadki odmowy udzielenia tego zezwolenia (art. 38 ust. 4 u.p.o.u.), cofnięcia zezwolenia na pobyt (art. 38 ust. 6 u.p.o.u.), pozostawienia wniosku bez rozpoznania (art. 38 ust. 7 u.p.o.u., co stanowi uzupełnienie art. 64 k.p.a.), właściwości wojewody wydającego zezwolenie (art. 38 ust. 8 u.p.o.u.), jednoinstancyjności przy wydaniu decyzji o odmowie czy cofnięciu zezwolenia (art. 38 ust. 9 u.p.o.u. – która to regulacja przewiduje odstępstwo od zasady dwuinstancyjności postępowania administracyjnego określonej w art. 15 k.p.a.), niestosowania art. 22 ust. 2 u.c. (art. 38 ust. 9 u.p.o.u.), ograniczonego zakresu postępowania co do rozpatrywanych w nim okoliczności (art. 38 ust. 5 u.p.o.u.).

5.2.4. Rejestr PESEL

Obywatele Ukrainy podlegający specustawie mają prawo do uzyskania numeru PESEL według nowej procedury. Otrzymanie numeru PESEL jest warunkiem otrzymania świadczeń socjalnych określonych w tej ustawie. Numer PESEL będzie również numerem podatkowym cudzoziemca¹¹⁹. Korzystanie natomiast z prawa do pracy na podstawie specustawy nie jest uzależnione od uzyskania numeru PESEL, zarówno w nowej procedurze na podstawie przepisów specustawy, jak i obowiązujących przepisów ogólnych¹²⁰. Przepisy w art. 4–9 u.p.o.u. uregulowały w sposób szczególny procedurę nadania obywatelom Ukrainy, których pobyt na terytorium RP nastąpił w warunkach art. 2 ust. 1 u.p.o.u., numeru PESEL. Organem właściwym do nadania numeru PESEL jest „dowolny organ wykonawczy gminy na terytorium RP” (art. 4 ust. 1 u.p.o.u.). Przepisy specustawy regulują wnioskowy tryb dla postępowania w sprawie nadania tego numeru PESEL,

¹¹⁹ M. Kacprzyk, *Uproszczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 4.

¹²⁰ M. Kacprzyk, *Uproszczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 5.

wskazując na konieczność jego osobistego wniesienia (z wyjątkiem wskazanym w art. 4 ust. 3 u.p.o.u.), w formie pisemnej w postaci papierowej, z własnoręcznym podpisem, zgodnie ze wzorem wskazanym przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, sporządzanym w językach polskim i ukraińskim. Pomimo wzoru takiego wniosku, w art. 4 ust. 4–7 u.p.o.u. sprecyzowano elementy tego wniosku i załączniki, tj. w art. 4 ust. 4 u.p.o.u. elementy obligatoryjne (np. datę wjazdu na terytorium RP, dane wnioskodawcy zgromadzone w rejestrze, adnotację o wyniku lub przyczynach braku weryfikacji przez Komendanta Głównego Straży Granicznej w rejestrze w systemie teleinformatycznym Straży Granicznej obejmującym rejestr obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, oświadczenia wskazane w art. 4 ust. 19–20 u.p.o.u.). W art. 4 ust. 5 u.p.o.u. określono elementy fakultatywne wniosku (np. dotyczące poczty elektronicznej, zgody na potwierdzenie profilu e-puap). W art. 4 ust. 7 u.p.o.u. określono załączniki do wniosku, takie jak np. fotografia.

W ramach postępowania dowodowego w tym postępowaniu można weryfikować u Komendanta Głównego Straży Granicznej dane z rejestru obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium RP z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi (na co wskazuje art. 4 ust. 14 i ust. 16 pkt 3 u.p.o.u.), z danymi wskazanymi w oświadczeniach wnioskodawcy zawartymi we wniosku, pobiera się odciski palców od wnioskodawcy (art. 4 ust. 8 u.p.o.u.), ustala się tożsamość wnioskodawcy na podstawie dokumentu podróży, Karty Polaka lub innego dokumentu ze zdjęciem umożliwiającym ustalenie tożsamości (art. 4 ust. 11, 12 u.p.o.u.), ustala się na podstawie oświadczeń składanych pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia, że nastąpiło przybycie na terytorium RP bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, oświadczenia o byciu małżonkiem obywatela Ukrainy, który przybył na terytorium RP bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, oświadczenia o prawdziwości danych zawartych we wniosku, czyli np. co do daty wjazdu na terytorium RP (art. 4 ust. 4 pkt 19–21 u.p.o.u.). Pozytywne rozpatrzenie wniosku następuje w formie czynności materialno-technicznej polegającej na dokonaniu wpisu, negatywne rozpatrzenie wniosku następuje w formie decyzji administracyjnej odmawiającej wpisu, wydawanej w ustawowo określonych przypadkach (art. 4 ust. 16 u.p.o.u.), od której nie służy odwołanie (art. 4 ust. 17 u.p.o.u.).

Uzyskanie numeru PESEL potwierdza więc, że wskazane okoliczności dotyczące spełnienia wymogu z art. 1 u.p.o.u. były badane i zweryfikowane przez organ administracji. Bez uzyskania numeru PESEL jedynym dowodem wskazującym na zalegalizowanie pobytu na podstawie specustawy jest rejestracja w rejestrze, o którym mowa w art. 3 u.p.o.u.

5.2.5. Zatrudnienie

W zakresie wymogu uzyskania zezwolenia na pracę przez obywateli Ukrainy, przepisy art. 22 i 39 u.p.o.u. zawierają regulacje szczególne w stosunku do tych określonych w art. 87 u.p.z. Przepis art. 22 u.p.o.u. przewiduje możliwość wykonywania pracy przez obywateli Ukrainy bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, pod warunkiem: legalnego pobytu obywatela Ukrainy na terytorium RP, i pod warunkiem zawiadomienia przez pracodawcę urzędu pracy o rozpoczęciu wykonywania pracy, w ciągu 14 dni od dnia podjęcia pracy, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego – praca.gov.pl. Wymogu powiadamiania nie stosuje się do obywateli Ukrainy wykonujących pracę na terytorium RP zgodnie z art. 87 u.p.z. (art. 22 ust. 1a u.p.o.u.). Dane, jakie zamieszcza podmiot powierzający pracę obywatelowi Ukrainy w powiadomieniu wysyłanym do urzędu pracy, określa art. 22 ust. 3 u.p.o.u. Wśród danych dotyczących obywatela Ukrainy podaje się np. PESEL – o ile został nadany. W powiadomieniu podaje się też dane dotyczące zatrudnienia, takie jak: rodzaj umowy pomiędzy podmiotem powierzającym wykonywanie pracy a obywatelem Ukrainy, stanowisko lub rodzaj wykonywanej pracy, miejsce wykonywanej pracy. Słusznie podnosi M. Kacprzyk, że chociaż przepisy specustawy nie precyzują, czy zmiana warunków zatrudnienia wskazanych w powiadomieniu (np. zmiana stanowiska lub miejsca wykonywanej pracy) wymaga od pracodawcy złożenia ponownego zawiadomienia, to jednak wydaje się, że powiadomienie dotyczy wyłącznie konkretnego stanowiska i konkretnej pracy wykonywanej w danym miejscu, i dlatego w przypadku każdej zmiany powiadomienie należy ponowić¹²¹.

Dane uzyskane przez urzędy pracy udostępniane są: KRUS, PIP, Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej, Straży Granicznej, ZUS, GUS – w zakresie realizacji ich statutowych zadań (art. 22 ust. 5 u.p.o.u.). Umożliwiają one kontrolę przez te organy kwestii związanych z opłacaniem składek, podatków oraz legalności zatrudnienia.

Ze wskazanej w art. 22 u.p.o.u. uproszczonej formy legalizacji zatrudnienia mogą korzystać wszyscy legalnie przebywający na terytorium RP obywatele Ukrainy, bez względu na datę ich wjazdu do RP. W praktyce wskazuje się, że oznacza to, iż prawo do pracy w Polsce dotyczy zarówno legalnego pobytu na podstawie art. 2 ust. 1 u.p.o.u., jak i wszystkich osób będących obywatelami Ukrainy przebywającymi legalnie na terytorium RP na podstawie wizy, ruchu bezwizowego, 15-dniowej zgody Komendanta Straży Granicznej na wjazd. Podkreśla się też, że nie ma znaczenia długość planowanego w Polsce pobytu, oraz to, czy obywatel Ukrainy przybył do Polski przed, czy po 24.02.2022 r., ani czy jego wjazd ma jakikolwiek związek z wojną w Ukrainie¹²². W zależności od rodzaju podstawy legalizacji pobytu obywateli Ukrainy, różne będą dokumenty, za pomocą których cudzoziemiec będzie udowadniał przez pracodawcę legalność swojego pobytu. W przypadku gdy legalność pobytu wynikała będzie z art. 2 ust. 1 u.p.o.u., takim do-

¹²¹ M. Kacprzyk, *Uproszczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 5.

¹²² M. Kacprzyk, *Uproszczone zasady zatrudniania...*, LEX 2022, teza 5.

którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według miejsca zamieszkania płatnika wykonuje swoje zadania, a jeżeli płatnik nie jest osobą fizyczną, według siedziby bądź miejsca prowadzenia działalności, gdy płatnik nie posiada siedziby, roczną deklarację, według ustalonego wzoru. W razie zaprzestania przez tych płatników prowadzenia działalności przed końcem stycznia roku następującego po roku podatkowym, deklarację, o której mowa w ust. 1a, płatnik przekazuje w terminie do dnia zaprzestania tej działalności.

W myśl art. 39 ust. 1 u.p.d.o.f. płatnicy określani jako zakłady pracy są obowiązani przesłać podatnikowi i urzędowi skarbowemu, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy według miejsca zamieszkania podatnika wykonuje swoje zadania, a w przypadku podatnika podlegającemu ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu (nierezydentowi), urzędowi skarbowemu, przy pomocy którego naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania osób zagranicznych wykonuje swoje zadania, imienne informacje sporządzone według ustalonego wzoru.

Na podstawie art. 42g ust. 1 u.p.d.o.f. płatnicy przesyłają informacje, o których mowa w art. 39 ust. 1 i 3 u.p.d.o.f.:

- 1) urzędowi skarbowemu – w terminie do końca stycznia roku następującego po roku podatkowym;
- 2) podatnikowi – w terminie do końca lutego roku następującego po roku podatkowym.

1.3. Wybrane preferencje w zakresie opodatkowania dochodów pracowników

1.3.1. Zagadnienia ogólne

W związku z opodatkowaniem dochodów pracowników pojawiają się liczne preferencje o charakterze zwolnień oraz ulg, których szczegółowe przedstawienie wykraczałoby poza zakres prowadzonych rozważań. Jednocześnie obowiązujące przepisy przewidują pięć zwolnień obejmujących osoby osiągające dochody ze stosunku pracy, których analiza wydaje się uzasadniona z uwagi na skalę ich stosowania oraz to, że są instytucjami nowymi. Są to tzw. „ulga dla młodych”, „ulga na powrót”, „ulga dla rodzin wielodzietnych”, „ulga dla pracującego seniora” (określane przez projektodawcę ich wprowadzenia również jako „PIT-0”) oraz zwolnienie przychodów osiągniętych z tytułu nielegalnego zatrudnienia. Przed przedstawieniem tych instytucji należy wyjaśnić jednocześnie niekonsekwencję językową związaną z powszechnym używaniem na określenie tych instytucji pojęcia „ulgi”; w sytuacji gdy w ujęciu doktrynalnym należy je kwalifikować jako zwolnienia podatkowe.

W doktrynie zwolnienia podatkowe definiuje się bowiem jako incydentalny element budowy podatku, będący formą redukcji podmiotu bądź przedmiotu podatku¹². Definiowanie zwolnienia podatkowego w świetle elementów budowy podatku powoduje wątpliwości co do usytuowania zwolnienia podatkowego wśród pozostałych elementów budowy podatku. W teorii proponuje się uznać zwolnienia podatkowe jako składniki hipotezy normy powiązanej z jednym z pozostałych elementów¹³ lub konstruuje się zupełnie odrębną dwuelementową „normę ulgi i zwolnienia podatkowego”, obejmującą tylko ten element budowy podatku¹⁴. W zależności od przyjętych założeń, prawidłowe będzie każde z tych stanowisk, przy czym dla potrzeb stosowania przepisów prawa wybór jednego z nich nie ma znaczenia, podobnie jak sam sposób definiowania zwolnienia podatkowego.

Definicja „zwolnienia podatkowego” zawarta jest również w regulacjach ogólnego prawa podatkowego, przy czym nie jest to znaczenie przypisywane odrębnej instytucji, lecz związane jest z doprecyzowaniem pojęcia „ulgi podatkowej”, dotyczącym – w ujęciu doktrynalnym – odrębnej instytucji. W myśl art. 3 pkt 6 o.p., przez ulgę podatkową należy bowiem rozumieć przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki albo zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania lub wysokości podatku. Ponieważ art. 3 o.p. zawiera „słowniczek” terminów używanych w tej ustawie, definicja ulgi nie ma charakteru wiążącego przy ustalaniu znaczenia tego zwrotu w innych ustawach podatkowych, w tym w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jednocześnie uwzględniając znaczenie normatywne oraz terminologię wykorzystywaną powszechnie w praktyce, charakteryzowane w dalszej części opracowania instytucje zamiennie określane będą jako zwolnienie lub ulga.

Odnosnie do regulacji wspólnych dla analizowanych pierwszych czterech zwolnień zaznaczyć należy, że łączna suma przychodów zwolnionych od podatku w ramach „ulgi na powrót”, „ulgi dla młodych”, „ulgi dla rodzin wielodzietnych” oraz „ulgi dla pracujących seniorów” nie może przekroczyć rocznie kwoty 85 528 zł. W kwocie przychodów podlegających zwolnieniu nie uwzględnia się we wszystkich czterech ulgach przychodów podlegających opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, przychodów zwolnionych od podatku dochodowego (innych niż te wynikające z wymienionych wyżej), oraz przychodów, od których na podstawie przepisów Ordynacji podatkowej zaniechano poboru podatku w drodze rozporządzenia. Istotne jest również to, że przekroczenie limitu ulgi nie będzie skutkowało automatycznie obowiązkiem zapłaty podatku od

¹² W. Nykiel, *Norma prawa podatkowego a elementy konstrukcji podatku* [w:] *Ex iniuria non oritur ius. Księga ku czci prof. W. Łączkowskiego*, red. J. Małecki, A. Gomułowicz, Poznań 2003, s. 235.

¹³ W. Nykiel, *Zwolnienia i ulgi podatkowe a konstrukcja podatku (wybrane zagadnienia)* [w:] *Księga pamiątkowa ku czci Profesora Apoloniusza Kosteckiego. Studia z dziedziny prawa podatkowego*, red. B. Brzeziński, J. Głuchowski, C. Kosikowski, R. Mastalski, Toruń 1998, s. 179.

¹⁴ W. Morawski, *Ulgi i zwolnienia w prawie podatkowym*, Gdańsk 2002, s. 65–75.

nadwyżki, ponieważ do dochodów podlegających opodatkowaniu według skali podatkowej zastosowanie znajduje również kwota wolna od podatku wynosząca w 2022 r. – 30 000 zł. Opodatkowana w tym wypadku będzie zatem nadwyżka nad kwotą 115 528 zł.

1.3.2. Ulga dla młodych

W zakresie opodatkowania dochodów z umowy o pracę obowiązują specjalne zasady dotyczące pracowników, którzy nie ukończyli 26. roku życia (tzw. „młodych pracowników”). Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 148 u.p.d.o.f. przewidującym tzw. „ulgę dla młodych”, zwalnia się z podatku przychody:

- a) ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy;
- b) z umów zlecenia, o których mowa w art. 13 pkt 8 u.p.d.o.f. (przychody z tytułu wykonywania usług, na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, uzyskiwane wyłącznie od: osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, osoby prawnej i jej jednostki organizacyjnej oraz jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, właściciela (posiadacza) nieruchomości, w której lokale są wynajmowane, lub działającego w jego imieniu zarządcy albo administratora – jeżeli podatnik wykonuje te usługi wyłącznie dla potrzeb związanych z tą nieruchomością, przedsiębiorstwa w spadku);
- c) z tytułu odbywania praktyki absolwenckiej, o której mowa w przepisach ustawy z 17.07.2009 r. o praktykach absolwenckich¹⁵;
- d) z tytułu odbywania stażu uczniowskiego, o którym mowa w art. 121a ustawy z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe¹⁶;
- e) od 1.07.2022 r. – z zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w ustawie z 25.06.1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹⁷

– otrzymane przez podatnika do ukończenia 26. roku życia, do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 85 528 zł.

Jak wynika z objaśnień podatkowych Ministra Finansów z 14.04.2020 r., mając na uwadze, że w zakresie ustalania wieku art. 21 ust. 1 pkt 148 u.p.d.o.f. nie odsyła do Kodeksu cywilnego, to przy interpretacji zawartego w tym przepisie sformułowania „do ukończenia 26. roku życia” należy stosować ogólne przepisy prawa podatkowego, czyli art. 12 § 4 o.p. Norma ta stanowi, że terminy określone w latach kończą się z upływem tego dnia w ostatnim roku, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim roku nie było – w dniu, który poprzedzałby bezpośrednio ten

¹⁵ Dz.U. z 2018 r. poz. 1244.

¹⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

¹⁷ Dz.U. z 2021 r. poz. 1133 ze zm.

dzień. Prawo do „ulgi dla młodych” przysługuje zatem podatnikowi włącznie z dniem 26 urodzin¹⁸.

Zwolnienie z podatku osób poniżej 26. roku życia wynika z mocy prawa i nie wymaga złożenia wniosku. Płatnik, stosując zwolnienie przychodów, nie wlicza ich do podstawy obliczenia zaliczki na podatek. Na podstawie art. 32 ust. 1f u.p.d.o.f., w sytuacji gdy podatnik złoży płatnikowi pisemny wniosek o pobór zaliczek bez stosowania „ulgi dla młodych”, płatnik – mimo że podatnik spełnia warunki zwolnienia – pobiera zaliczki na podatek od przychodów ze stosunku pracy i stosunków pokrewnych oraz z osobiście wykonywanej działalności na podstawie umowy zlecenia (art. 41 ust. 1b u.p.d.o.f.). Wniosek ten składa się odrębnie dla każdego roku podatkowego.

„Ulga dla młodych” obejmuje dochody uzyskane z kilku stosunków pracy. Jednocześnie w sytuacji małżonków rozliczających się wspólnie limit zwolnienia przysługuje dla każdego z nich osobno, tzn. niewykorzystana kwota limitu jednego z małżonków nie przechodzi na drugiego. Zwolnienie „młodych pracowników” nie obejmuje jednocześnie wypłaty świadczeń niemieszczących się w stosunku pracy, np. zasiłku chorobowego oraz rehabilitacyjnego, wypłacanych przez płatnika. Zgodnie z art. 21 ust. 39 u.p.d.o.f. do kwoty przychodu podlegającej zwolnieniu nie wlicza się tych przychodów, które mieszczą się w stosunku pracy, lecz są zwolnione z podatku, podlegają opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz zaniechano w stosunku do nich poboru podatku na podstawie rozporządzenia.

Pracownik korzystający ze zwolnienia, uzyskujący wyłącznie przychody, które w całości są objęte ulgą, nie ma obowiązku składania zeznania podatkowego (PIT-36 albo PIT-37). Obowiązek taki pojawi się m.in., jeżeli pracownik oprócz przychodów objętych „ulgą dla młodych” uzyskał dochody podlegające opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 u.p.d.o.f., ubiega się o zwrot nadpłaconego podatku lub ma obowiązek doliczyć do dochodu lub podatku kwoty uprzednio dokonanych odliczeń, do których utracił prawo. Kwota przychodów objętych ulgą zostanie wówczas przez podatnika ujęta w tej części zeznania podatkowego, które ma charakter informacyjny („Przychody zwolnione od podatku na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 148”).

„Ulga dla młodych” ma zastosowanie do wskazanych wyżej przychodów niezależnie od miejsca położenia źródła tych przychodów. W konsekwencji ulga ta ma zastosowanie zarówno do przychodów osiąganych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i poza tym terytorium. Jednocześnie, zgodnie ze stanowiskiem Ministra Finansów, z uwagi na postanowienia art. 21 ust. 39 u.p.d.o.f., przy obliczaniu kwoty przychodów objętych

¹⁸ Objasnienia podatkowe z 14.04.2020 r., *Nowa preferencja w podatku dochodowym od osób fizycznych dla młodych osób*, <https://www.podatki.gov.pl/media/5974/obja%20C5%9Bnienia-podatkowe-ulga-dla-m%C5%82odych-14-kwietnia-2020-r.pdf> (dostęp: 3.05.2022 r.).

„ulga dla młodych” nie są brane pod uwagę przychody uzyskane za granicą zwolnione od podatku na podstawie umów o unikaniu podwójnego opodatkowania lub innych umów międzynarodowych.

1.3.3. Ulga na powrót

Zgodnie z obowiązującym od 1.01.2022 r. art. 21 ust. 1 pkt 152 u.p.d.o.f. zwalnia się z podatku przychody podatnika, który przeniósł miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 85 528 zł, osiągnięte:

- a) ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy;
- b) z umów zlecenia, o których mowa w art. 13 pkt 8 u.p.d.o.f.;
- c) z pozarolniczej działalności gospodarczej, do których mają zastosowanie zasady opodatkowania określone w art. 27, 30c albo 30ca u.p.d.o.f. albo ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym w zakresie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych;
- d) od 1.07.2022 r. – z zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

– w czterech kolejno po sobie następujących latach podatkowych, licząc od początku roku, w którym podatnik przeniósł to miejsce zamieszkania, albo od początku roku następnego.

Zwolnienie przysługuje pod warunkiem, że:

- 1) w wyniku przeniesienia miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podatnik podlega nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu oraz
- 2) podatnik nie miał miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w okresie obejmującym:
 - a) trzy lata kalendarzowe poprzedzające bezpośrednio rok, w którym zmienił miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz
 - b) okres od początku roku, w którym zmienił miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do dnia poprzedzającego dzień, w którym zmienił miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, oraz
- 3) podatnik:
 - a) posiada obywatelstwo polskie, Kartę Polaka lub obywatelstwo innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa należącego do Europejskiego Obszaru Gospodarczego albo Konfederacji Szwajcarskiej¹⁹ lub

¹⁹ Zaznaczyć należy, że aktualnie „ulga na powrót” nie obejmuje zatem obywateli Ukrainy przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium Polski.

- b) miał miejsce zamieszkania:
- nieprzerwanie co najmniej przez okres, o którym mowa w pkt 2, w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie należącym do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Konfederacji Szwajcarskiej, Australii, Republice Chile, Państwie Izrael, Japonii, Kanadzie, Meksykańskich Stanach Zjednoczonych, Nowej Zelandii, Republice Korei, Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej lub Stanach Zjednoczonych Ameryki, lub
 - na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieprzerwanie przez co najmniej 5 lat kalendarzowych poprzedzających okres, o którym mowa w pkt 2, oraz
- 4) posiada certyfikat rezydencji lub inny dowód dokumentujący miejsce zamieszkania dla celów podatkowych w okresie niezbędnym do ustalenia prawa do tego zwolnienia, oraz
- 5) nie korzystał uprzednio, w całości lub w części, z tego zwolnienia – w przypadku podatników, którzy ponownie przeniosą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Powyższe zwolnienie ma zastosowanie do podatników, którzy przenieśli miejsce zamieszkania na terytorium Polski po 31.12.2021 r., oraz dotyczy dochodów uzyskanych od 1.01.2022 r. Suma przychodów zwolnionych od podatku nie może w roku podatkowym przekroczyć kwoty 85 528 zł. Limit zwolnienia obowiązuje dla danego roku podatkowego, co oznacza, że niewykorzystany nie przechodzi na kolejny rok oraz nie może być wykorzystany przy ponownej zmianie rezydencji podatkowej. Podobnie jak w wypadku „ulgi dla młodych”, kwota przychodów objętych „ulgą na powrót” nie obejmuje przychodów podlegających opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych zwolnionych od podatku dochodowego (np. diet i innych świadczeń z tytułu podróży służbowej, zapomogi otrzymanej w przypadku indywidualnych zdarzeń losowych lub długotrwałej choroby wypłaconej z ZFŚS) oraz tych od których zaniechano poboru podatku w drodze rozporządzenia.

Bieżące korzystanie z „ulgi na powrót” przez podatnika wymaga, by płatnik przy poborze zaliczki na podatek uwzględnił to zwolnienie. Jest to możliwe wyłącznie, jeżeli podatnik złoży płatnikowi sporządzone na piśmie oświadczenie, że spełnia warunki do stosowania tego zwolnienia. W oświadczeniu dotyczącym spełnienia warunków do stosowania zwolnienia podatnik wskazuje również rok rozpoczęcia i zakończenia stosowania zwolnienia przez płatnika. Płatnik stosuje zwolnienie najpóźniej od miesiąca następującego po miesiącu, w którym otrzymał oświadczenie, nie dłużej niż do upływu terminu wskazanego przez podatnika. Jeżeli podatnik powiadomi płatnika o zmianie stanu faktycznego wynikającego z oświadczenia, płatnik nie uwzględni zwolnienia najpóźniej od kolejnego miesiąca, w którym otrzymał powiadomienie. Oświadczenie jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia

i zawiera klauzulę o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.” Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń (art. 32 ust. 1h u.p.d.o.f.)²⁰.

Podatnik korzystający z „ulgi na powrót” nie ma obowiązku złożenia rocznego zeznania podatkowego, przy czym w sytuacji pobierania zaliczek przez pracodawcę w związku z niezłożeniem przez podatnika na piśmie powyższej wskazanego oświadczenia, że spełnia on warunki do zastosowanie zwolnień, złożenie zeznania umożliwi zwrot nadpłaty z tytułu wpłaconych zaliczek.

1.3.4. Ulga dla rodzin wielodzietnych

Zgodnie z obowiązującym od 1.01.2022 r. art. 21 ust. 1 pkt 153 u.p.d.o.f. zwalnia się z podatku przychody podatnika do wysokości nieprzekraczającej w roku podatkowym kwoty 85 528 zł, osiągnięte:

- a) ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej i spółdzielczego stosunku pracy;
- b) z umów zlecenia, o których mowa w art. 13 pkt 8 u.p.d.o.f.;
- c) z pozarolniczej działalności gospodarczej, do których mają zastosowanie zasady opodatkowania określone w art. 27, 30c albo 30ca u.p.d.o.f. albo ustawie o ryczałtowanym podatku dochodowym w zakresie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych;
- d) od 1.07.2022 r. – z zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

– który w roku podatkowym w stosunku do co najmniej czworga dzieci wykonywał władzę rodzicielską, pełnił funkcję opiekuna prawnego, jeżeli dziecko z nim zamieszkiwało, lub sprawował funkcję rodziny zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub umowy zawartej ze starostą, a w przypadku pełnoletnich uczących się dzieci – wykonywał ciężący na nim obowiązek alimentacyjny albo sprawował funkcję rodziny zastępczej.

Jest to tzw. ulga dla rodzin wielodzietnych przysługująca podatnikowi w związku z wychowywaniem dzieci:

- a) małoletnich, bez względu na wysokość ich rocznych dochodów;
- b) pełnoletnich, otrzymujących zasiłek (dodatek) pielęgnacyjny lub rentę socjalną, bez względu na wysokość ich rocznych dochodów; oraz
- c) pełnoletnich do ukończenia 25. roku życia, uczących się.

Podatnik skorzysta z ulgi, jeśli dzieci pełnoletnie do ukończenia 25. roku życia, uczące się, w roku podatkowym:

²⁰ Od 1.01.2023 r. regulację tę będzie przewidywał art. 31a ust. 9 u.p.d.o.f.

- a) nie stosowały przepisów dotyczących 19% podatku liniowego lub ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym, z wyjątkiem przepisów dotyczących tzw. najmu prywatnego, w zakresie osiągniętych w roku podatkowym przychodów, poniesionych kosztów uzyskania przychodów, zobowiązania lub uprawnienia do zwiększania lub pomniejszenia podstawy opodatkowania albo przychodów, zobowiązania lub uprawnienia do dokonywania innych doliczeń lub odliczeń;
- b) nie podlegały opodatkowaniu podatkiem tonażowym na zasadach określonych w ustawie o podatku tonażowym lub tzw. podatkiem okrętowym na zasadach określonych w ustawie o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych;
- c) nie uzyskały dochodów opodatkowanych według skali podatkowej lub 19-procentowym podatkiem z odpłatnego zbycia papierów wartościowych, udziałów (akcji) lub pochodnych instrumentów finansowych lub przychodów zwolnionych od podatku w ramach tzw. ulgi dla młodych czy ulgi na powrót, w łącznej wysokości przekraczającej 3089 zł, z wyjątkiem renty rodzinnej.

Skorzystanie z „ulgi dla rodzin wielodzietnych” nie wymaga, by warunek posiadania czworga dzieci był spełniony przez cały rok podatkowy.

Podobnie jak w wypadku pozostałych ulg, „ulga dla rodzin wielodzietnych” nie obejmuje przychodów nie związanych ze stosunkiem pracy np. z zasiłków pieniężnych z ubezpieczenia społecznego. Kwota przychodów podlegających zwolnieniu nie obejmuje przychodów podlegających opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym na podstawie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, zwolnionych od podatku dochodowego (np. diet i innych świadczeń z tytułu podróży służbowej, zapomogi otrzymanej w przypadku indywidualnych zdarzeń losowych lub długotrwałej choroby wypłaconej z ZFŚS) oraz tych od których zaniechano poboru podatku w drodze rozporządzenia. Powyższa ulga dotyczy dochodów uzyskanych od 1.01.2022 r.

Podatnik korzystający z „ulgi dla rodzin wielodzietnych” składa w terminie od 15 lutego do 30 kwietnia roku następującego po roku podatkowym informację, według ustalonego wzoru, zawierającą dane o liczbie dzieci i ich numery PESEL, a w przypadku braku tych numerów – imiona, nazwiska oraz daty urodzenia dzieci.

Na żądanie organów podatkowych podatnik jest obowiązany przedstawić zaświadczenia, oświadczenia oraz inne dowody niezbędne do ustalenia prawa do zwolnienia w szczególności:

- 1) odpis aktu urodzenia dziecka;
- 2) zaświadczenie sądu rodzinnego o ustaleniu opiekuna prawnego dziecka;
- 3) odpis orzeczenia sądu o ustaleniu rodziny zastępczej lub umowę zawartą między rodziną zastępczą a starostą;

4) zaświadczenie o uczęszczaniu pełnoletniego dziecka do szkoły.

Podatnik jest zwolniony z obowiązku złożenia informacji, jeżeli w złożonym zeznaniu podatkowym, w którym dokonał odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej na dzieci, oświadczył, że równocześnie skorzystał z „ulgi dla rodzin wielodzietnych” i prawo do zastosowania tego zwolnienia i tego odliczenia przysługiwało w stosunku do tych samych dzieci.

Bieżące skorzystanie z „ulgi dla rodzin wielodzietnych” wymaga, by płatnik uwzględnił ją już przy poborze zaliczki na podatek. Zgodnie z art. 32 ust. 1g u.p.d.o.f.²¹ jest to możliwe wyłącznie, jeżeli podatnikłoży płatnikowi sporządzone na piśmie oświadczenie, że spełnia warunki do stosowania tych zwolnień. W oświadczeniu dotyczącym spełnienia warunków do stosowania zwolnienia, podatnik wskazuje również rok rozpoczęcia i zakończenia stosowania zwolnienia przez płatnika. Płatnik stosuje zwolnienie najpóźniej od miesiąca następującego po miesiącu, w którym otrzymał oświadczenie, nie dłużej niż do upływu terminu wskazanego przez podatnika. Jeżeli podatnik powiadomi płatnika o zmianie stanu faktycznego wynikającego z oświadczenia, płatnik nie uwzględnia zwolnienia najpóźniej od kolejnego miesiąca, w którym otrzymał powiadomienie. Oświadczenie jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia i zawiera klauzulę o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.” Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Podatnik korzystający z „ulgi dla rodzin wielodzietnych”, nie ma obowiązku złożenia rocznego zeznania podatkowego, przy czym w sytuacji pobierania zaliczek przez pracodawcę w związku z niezłożeniem przez podatnika pisemnego oświadczenia, że spełnia warunki do zastosowania zwolnienia, złożenie zeznania rocznego umożliwi podatnikowi zwrot nadpłaty z tytułu wpłaconych zaliczek.

1.3.5. Ulga dla pracujących seniorów

Zgodnie z obowiązującym od 1.01.2022 r. art. 21 ust. 1 pkt 154 u.p.d.o.f. zwalnia się z podatku przychody podatnika ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej, spółdzielczego stosunku pracy, z umów zlecenia, o których mowa w art. 13 pkt 8 u.p.d.o.f., a od 1.07.2022 r. – z zasiłku macierzyńskiego, o którym mowa w ustawie o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz z pozarolniczej działalności gospodarczej, do których mają zastosowanie zasady opodatkowania określone w art. 27, 30c albo 30ca u.p.d.o.f. albo ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym w zakresie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, otrzymane przez podatnika po ukończeniu 60. roku życia w przypadku kobiety i 65. roku życia w przypadku mężczyzny, do wysokości nieprzekraczającej w roku

²¹ Od 1.01.2023 r. podstawę stanowił będzie art. 31a ust. 8 u.p.d.o.f.

W książce omówiono obowiązujące regulacje prawne dotyczące zatrudniania cudzoziemców ze szczególnym uwzględnieniem obywateli Ukrainy. Autorzy rozstrzygają istotne problemy interpretacyjne z zakresu prawa pracy, administracyjnego oraz podatkowego.

W treści opracowania skupiono się przede wszystkim na postępującej liberalizacji przepisów przejawiającej się np. poprzez:

- możliwość zatrudniania cudzoziemców, m.in. z Ukrainy i Białorusi, na podstawie oświadczenia o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi,
- zwolnienie z obowiązku przeprowadzania tzw. testu rynku pracy (procedury sprawdzającej czy potrzeby kadrowe pracodawcy mogą być zaspokojone na lokalnym rynku pracy),
- uprawnienie do korzystania z małego ruchu granicznego i ruchu bezwizowego,
- uruchomienie programu „Poland. Business Harbour” (kompleksowego pakietu, ułatwiającego specjalistom IT, start-upom i innym firmom bezproblemową relokację na terytorium Polski).

Publikacja przeznaczona jest dla praktyków zajmujących się problematyką zatrudniania cudzoziemców (prawnicy, pracownicy działów HR i urzędów pracy, właściciele firm zatrudniających cudzoziemców).

Paweł Majka – doktor nauk prawnych, Kierownik Zakładu Prawa Finansowego w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego, specjalizuje się w problematyce prawa finansów publicznych, adwokat, członek etatowy Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Rzeszowie.

Małgorzata Rydzewska – doktor nauk prawnych, radca prawny specjalizujący się w dziedzinie prawa administracyjnego, w tym w obsłudze organów administracji, członek samorządowego kolegium odwoławczego, autorka publikacji z zakresu prawa administracyjnego.

Iwona Wieleba – doktor nauk prawnych, adiunkt w Zakładzie Prawa Pracy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, radca prawny, autorka opracowań z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

9788382868616 W01P01

ISBN 978-83-286-861-6

9 788382 868616

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

